

วัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม

สังคมโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะในยุคข่าวสารไร้พรมแดนที่ถูกกล่าวขานว่าเป็นยุคของคลื่นลูกที่สาม บทบาทของสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศจะเข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมตลอดเวลาทุกวัน ทุกเวลา จึงทำให้สังคมของแต่ละประเทศจำเป็นต้องปรับตัวตามกันไปเป็นกระแสโลกาภิวัตน์

ผลกระทบอย่างหนึ่งของการพัฒนาสังคมตามกระแสโลกคือ วัฒนธรรมของแต่ละประเทศที่รับการเปลี่ยนแปลงในทุกทิศทางนี้จะอ่อนโอนก้าวตามกระแสโลกหรือยังเข้มแข็งคงเอกลักษณ์ประจำชาติของตนไว้ได้ โดยสามารถปรับตัวได้อย่างไม่ถูกกระทบมากนั้นได้หรือไม่อย่างไร? คงเป็นประเด็นที่ผู้เขียนขอเปิดค้างเอาไว้ให้ผู้อ่านได้หาคำตอบเองหลังจากได้อ่านเพื่อเข้าใจถึงความหมายของวัฒนธรรมและประเภทของวัฒนธรรม ปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมวัฒนธรรม โดยผู้เขียนใคร่ขอแนะนำเสนอบทความของผู้ทรงคุณวุฒิเรื่อง **ปัญหาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อท้องถิ่น** โดยคุณสมพร เทพสิทธา รองประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยฯ ในการอบรมเยาวชนโครงการพัฒนาออยตุง จังหวัดเชียงราย วันที่ 18 กันยายน 2535 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ดังนี้

1. ความหมายของคำว่า วัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงามและมีคุณค่า ซึ่งคนในสังคมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกมาซ้ำนาน ในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี และศิลปกรรม ที่ได้เป็นรูปธรรม และนามธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และถ่ายทอด

มีผู้ให้ความเห็นว่า วัฒนธรรมคือสิ่งที่ดีงามเท่านั้น ส่วนสิ่งที่ไม่ดีงามหรือสิ่งที่เป็นไปเพื่อความฉิบหาย เรียกว่า **หายนธรรม**

2. ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมอาจแบ่งออกได้อย่างกว้างๆ เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 **วัฒนธรรมทางวัตถุ** เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสุภาพ เพื่อให้อยู่ดีกินดี มีความสะดวกสบายในการครองชีพ ซึ่งวัฒนธรรมประเภทนี้ได้แก่ สิ่งจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 อย่าง คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค และสิ่งอื่นๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องมือป้องกันตัว เช่น อาวุธยุทธโศปกรณ์ เป็นต้น

2.2 **วัฒนธรรมทางจิตใจ** หมายถึง สิ่งที่ทำให้ปัญหา และจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษา วิชาความรู้ซึ่งทำให้เกิดปัญญา เช่น ศาสนา จริยธรรม ศิลปะ วรรณคดี กฎหมาย และระเบียบประเพณี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งเสริมความรู้สึกทางจิตใจ ให้งอกงามและให้ความสบายใจ สุขใจ

พระยาอนุমানราชชน ผู้ได้รับการยกย่องจาก องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เป็นบุคคลที่มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมระดับโลก ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมทั้งสองประเภทนี้จะต้องได้คู่กัน คือจะต้องทำให้คนมีความสุขทางกายและสบายใจ

หากวัฒนธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ ไม่ได้คู่กัน สังคมนั้น ชาตินั้นก็จะไม่สงบสุข เช่น ถ้าความเจริญทางวัตถุมากเกินไป แต่ทางจิตใจไม่เจริญตาม ในที่สุดก็จะอยู่ในภาวะที่เรียกว่า **หายนธรรม**

หากจิตใจเจริญแต่วัตถุไม่เจริญเท่าที่ควร บ้านเมืองนั้น สังคมนั้นก็จะล่าหลังชาติอื่น เขาไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร

ดังนั้น วัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภท จะต้องได้คู่กัน การพัฒนาประเทศจึงจะสมบูรณ์

พระยาอนุमानราชชน ได้กล่าวถึงจารีตประเพณี ว่า เป็นการแสดงเอกลักษณ์ของชาติที่จะต้องรักษาไว้ โดยปรับปรุงให้เหมาะสมตามกาลเวลา เปรียบเสมือนน้ำ ถ้าไหลแรง และเร็วเกินไป ก็จะทำให้เสียหายเกิดอุทกภัย แต่ถ้าไม่ไหลเลยก็เป็นน้ำเน่า

วัฒนธรรมยังอาจแบ่งเป็น **วัฒนธรรมสากล** คือ วัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในนานาอารยประเทศ เช่น เครื่องแต่งกายสากล ดนตรีสากล **วัฒนธรรมของชาติ** คือ วัฒนธรรมของชาติโดยเฉพาะ เช่นการไหว้ ดนตรีไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมไทย **วัฒนธรรมท้องถิ่น** คือ วัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยเฉพาะ หรือของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น การแต่งกายของชาวเขา การรดน้ำดำหัวของชาวเหนือ ดนตรีโปงลางของชาวอีสาน **วัฒนธรรมของต่างชาติ** คือ วัฒนธรรมของชาติอื่น เช่น การกอดจูบกันอย่างเปิดเผยในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของตะวันตก

การดื่มอวยพรด้วยสุราไม่ใช่เป็นวัฒนธรรมของไทย แต่เป็นวัฒนธรรมของตะวันตก ซึ่งนำมาจากพวกไวกิง มีผู้ให้ความเห็นว่าการดื่มสุราเพื่ออวยพรให้มีความสุขและความเจริญ นี้จะไม่ถูกต้องและผิดหลักของพระพุทธศาสนา เพราะการดื่มสุราผิดศีล ข้อ 5 และสุราเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท หากดื่มมากก็ทำให้มีเมฆาขาดสติ การดื่มสุราจึงไม่ทำให้เกิดความสุขความเจริญได้ ผู้ที่เจริญ คือ โรงงานสุรา จึงมีผู้เสนอให้ดื่มน้ำหวาน หรือโซดา หรือน้ำบริสุทธิ์แทน วิธีที่ดีที่สุด คือการ

ร่วมกันตั้งอธิฐานจิตร่วมกันเพื่อให้เกิดความสุขความเจริญ เพราะพลังจิตที่เกิดจากจิตที่สงบเป็นพลังที่มีอำนาจ

3. ปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมมีหลายประการ อาทิ

3.1 ปัญหาช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ทำให้ความเจริญทางวัตถุล้ำหน้ากว่าความเจริญทางจิตใจมากทำให้เกิดช่องว่างที่ห่างไกลระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ แม้ว่าความเจริญทางวัตถุจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์เราสะดวกสบายขึ้น สามารถเดินทางได้สะดวกรวดเร็วขึ้น สามารถติดต่อข่าวสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว แต่ความเจริญทางจิตใจที่ล้ำหลังกว่าความเจริญทางวัตถุ ก็ได้เกิดปัญหาสังคมมากยิ่งขึ้นและรุนแรงขึ้น เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและจิตใจ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม

ในปัจจุบันมนุษย์เรามีความเห็นแก่ตัวและเห็นแก่ได้ยิ่งขึ้น เห็นแก่ผู้อื่นและส่วนรวมน้อยลง ทำให้ขาดความเอื้ออาทรและช่วยเหลือกัน ปัญหาอาชญากรรมได้เพิ่มมากขึ้นและรุนแรงยิ่งขึ้น รวมทั้งปัญหาอุทกภัยอาชญากรรม ทำให้ชีวิตและทรัพย์สินมีความปลอดภัยน้อยลง

3.2 ปัญหาค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง

ในปัจจุบัน ค่านิยมบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป ก่อนนี้สังคมเคยยกย่องคนที่มีคุณธรรม คนที่ประพฤติดีศีลธรรม ทุจริตคดโกง จะถูกประณามและไม่มีใครอยากคบหาสมาคมด้วย แต่ในปัจจุบันนี้ สังคมกลับยกย่องคนที่มีเงิน คนที่มีตำแหน่งสูง มีอำนาจวาสนา มีชื่อเสียง แม้ว่าคนเหล่านั้นจะประพฤติดีศีลธรรมได้เงินมาโดยทางทุจริต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับค่านิยมมีข้อความ ดังนี้

“ในบ้านเมืองของเราทุกวันนี้ มีเสียงกล่าวกันว่าความคิดจิตใจของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อม ความประพฤติที่เป็นความทุจริตหลายอย่างมีที่ท่าที่จะกลายเป็นสิ่งที่คนทั่วไปพากันยอมรับและสมยอมให้กระทำได้เป็นธรรมดา สถานการณ์เช่นนี้ย่อมทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีตัวลงไป เป็นปัญหาใหญ่ที่เหมือนกระแสคลื่นอันไหลฝ่าเข้ามาท่วมทั่วไปหมด จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการช่วยกันผิวนคลื่นที่กล่าวนั้น”

“การทำสิ่งที่ดีงามนั้นไม่ใช่ของที่พ้นสมัยหรือน่ากระดากอาย หากเป็นของที่ทุกคนทำได้ไม่ยาก และให้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า เพราะความดีนั้นทรงค่าและทรงผลดีอยู่ตลอดกาล มิได้เปลี่ยนแปลง มีแต่ค่านิยมในความคิดเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลง”

3.3 ปัญหาการเหินห่างจากศาสนา

ในปัจจุบันเยาวชนและประชาชนจำนวนไม่น้อยได้เหินห่างจากศาสนา ซึ่งเป็นหลักที่พึ่งและที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นศาสนิกชนแต่เพียงในนามหรือตามล้ามนครวญไม่ได้มีศรัทธาเลื่อมใสในศาสนาที่ตนนับถืออย่างแท้จริง ไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องศาสนา ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ

เยาวชนและประชาชนจำนวนไม่น้อยมีทัศนคติที่ผิดและไม่ดีต่อศาสนา เห็นศาสนาเป็นเรื่องคร่ำครึ หลงมมกาย เหลวไหล ไร้สาระ เห็นศาสนาและธรรมะเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น ไม่ช่วยทำให้ท้องอืด บางคนเห็นพระบางรูปปฏิบัติตนไม่ดีและอ่านหนังสือพิมพ์มีแต่ข่าวที่ไม่ดีเกี่ยวกับพระ ทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อศาสนา เลยเลิกนับถือศาสนา โดยไม่เข้าใจแก่นแท้ของศาสนา คือ ศาสนธรรม ซึ่งจะช่วยพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น จากคนเป็นมนุษย์ จากมนุษย์เป็นกัลยาณชน จากกัลยาณชนเป็นอริยชน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องศาสนามีข้อความตอนหนึ่งว่า

“คนเราต้องมีศาสนา คือความคิดหรือสิ่งที่คิดประจำใจ อันเป็นแนวทางปฏิบัติในใจประจำตัว และต้องมีการศึกษาคือความรู้ต่างๆ ทั้งในด้านจิตใจ ทั้งในด้านวัตถุ เพื่อประกอบกับตัว เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ทั้งสองอย่างเป็นสิ่งสำคัญและจะแยกจากกันไม่ได้”

3.4 ปัญหาการขาดระเบียบวินัย

ระเบียบวินัยเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่ช่วยในการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณภาพช่วยรักษาหมู่คณะและสังคมให้มีความสงบเรียบร้อย และช่วยพัฒนาประเทศให้มีความเจริญมั่นคงก้าวหน้า

การที่ประเทศญี่ปุ่นมีความเจริญก้าวหน้าที่สุดในเอเชีย และมีความเจริญไม่แพ้ประเทศในตะวันตก เหตุหนึ่งเป็นเพราะคนญี่ปุ่นเป็นผู้มีระเบียบวินัย

การขาดระเบียบวินัยทำให้คนไทยเป็นจำนวนไม่น้อย ชอบฝ่าฝืนกฎจราจรและข้อบังคับ เช่น ชอบฝ่าฝืนกฎจราจร ชอบทำอะไรตามใจตัวเพื่อความสะดวกสบาย เป็นคนแก่ตัวเห็นแก่ได้ โดยไม่คำนึงถึงผลเสียหายต่อผู้อื่นและสังคม

ในปัจจุบัน เรากำลังพัฒนาประเทศของเราให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ที่เรียกว่านิคส์ ประเทศที่จะเป็นนิคส์ได้ ประชาชนโดยเฉพาะคนงานจะต้องเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา ถ้าคนไทยของเรายังขาดระเบียบวินัย ทำอะไรตามสบายโดยถือคติว่า ทำได้ตามใจคือไทยแท้ ก็ยากจะพัฒนาประเทศของเราให้เป็นนิคส์ได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องวินัย มีข้อความตอนหนึ่งว่า

“วินัยแท้มีอยู่ 2 อย่าง อย่างหนึ่งคือวินัยตามที่ทราบกันและถือกัน อันได้แก่ข้อปฏิบัติที่บัญญัติไว้เป็นกฎหมาย คือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ให้ถือปฏิบัติอีกอย่างหนึ่งคือวินัยในตนเองที่แต่ละคนจะต้องบัญญัติสำหรับควบคุมบังคับให้มีความจริงจังใจนั้นอย่างมั่นคง มีลักษณะเป็นสัจจาธิฐานหรือการตั้งสัตย์สัญญาให้แก่ตนเอง วินัยอย่างนี้จัดเป็นตัววินัยแท้ เพราะให้ผลจริงและแน่นอนยิ่งกว่าวินัยที่เป็นบทบัญญัติ”

3.5 ปัญหาการรับวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมจากต่างประเทศ

ความสะดวกในการคมนาคมและความรวดเร็วในการสื่อสาร ได้ทำให้วัฒนธรรมต่างประเทศและชาวต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทยมากมาย วัฒนธรรมต่างประเทศบางอย่างและชาวต่างประเทศหลายคน ได้ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

ประชาชนและเยาวชนจำนวนไม่น้อย ได้รับเอาวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมจากต่างประเทศ ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย อาทิ ในเรื่องดนตรี เพลง การแต่งกาย กิริยามารยาท ภาษา ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชวาท เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างประเทศ มีข้อความบางตอนว่า

“ไทยเรามีวัฒนธรรมที่เป็นหลักอยู่มากมาย ไม่น่าจะไปรับวัฒนธรรมตะวันตกบางอย่างที่ไม่ดีกว่าของไทยเรามาใช้ ให้เป็นที่เสื่อมเสียของชนชาติไทย”

3.6 ปัญหาการเผยแพร่ลัทธิและคำสอนที่ไม่เหมาะสม

ในปัจจุบัน ได้มีการเผยแพร่ลัทธิและคำสอนบางอย่างที่ไม่เหมาะสม ซึ่งมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมไทยและความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เช่น คำสอนที่ไม่ให้เคารพนับถือพ่อแม่ ครู อาจารย์ ผู้อาวุโส คำสอนที่ว่าไม่ควรทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว เพราะไม่มีประโยชน์อะไร คำสอนที่ว่า บุญคุณต้องทดแทน แค้นต้องชำระ คำสอนที่ให้แก้แค้น

นั้น ชัดกับหลักของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า *เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร* คำสอนให้ต่อสู้เรียกร้องสิทธิและประโยชน์ต่างๆ ด้วยความรุนแรง แทนการประนีประนอมและออมชอมกันด้วยสันติวิธี จึงทำให้เกิดความวุ่นวายและความไม่สงบในสังคมและบ้านเมืองในทุกวันนี้

สถาบันหลักแห่งความมั่นคงของชาติมี 4 สถาบัน ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุข ตามคำกลอนที่ว่า

เสาที่หนึ่งนั่นหรือ คือชาติไทย เสาที่สองผ่องอำไพ คือศาสนา
เสาที่สามยืนหยัด กษัตริย์ เสาที่สี่มีค่า ประชาธิปไตย

ลัทธิและคำสอนใดที่มีการกระทำหรือผลของการกระทำกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของสถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ลัทธิคำสอนนั้นมีผลกระทบกระเทือนต่อวัฒนธรรมไทยและความมั่นคงของชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับประเทศชาติและศาสนา มีข้อความบางประการดังนี้

“ประเทศชาติประกอบด้วยผืนแผ่นดินกับประชาชน และผืนแผ่นดินนั้นเป็นที่เกิดที่อาศัย ที่อำนวยความสะดวก ความมั่นคงมั่งคั่งแก่ประชาชน ให้สามารถรวมกันอยู่เป็นปึกแผ่นเป็นชาติได้

.....ด้วยเหตุนี้ประชาชนผู้อยู่ในแผ่นดิน จึงต้องมีหน้าที่ที่จะต้องร่วมกันประกอบกรณียกิจ เพื่อป้องกันรักษาผืนแผ่นดินไว้ให้ดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไป”

“ประเทศชาติกำลังพัฒนาในทุกด้าน และต้องการความสามัคคี ความสงบเรียบร้อย ผลดีทั้งปวงดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้ด้วยประชาชนมีหลักของใจอันมั่นคง มีศรัทธาและปัญญาอันถูกต้อง และปฏิบัติตนอยู่ในทางที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม กรณียกิจอันสำคัญคือ การส่งเสริมให้ประชาชนมีพระรัตนตรัยและธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลักของใจ และความประพฤติดด้วยศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง”

4. แนวแก้ไขปัญหาและการส่งเสริมวัฒนธรรม

องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือองค์การยูเนสโก (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization หรือ UNESCO) ได้มีการประชุม

ใหญ่ครั้งที่ 14 ในเดือน พฤศจิกายน 2509 ณ นครปารีส ประเทศฝรั่งเศส เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองครบรอบ 60 ปี ของการก่อตั้งองค์การ ที่ประชุมได้ประกาศหลักแห่งความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ (Declaration of the Principles of International Cultural Co-operation) มีข้อความบางประการดังนี้

1. ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ในการที่จะพัฒนาปรับปรุงวัฒนธรรมของตน
2. ความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ อาจจะมีรูปแบบต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งคือ เพื่อยกระดับชีวิตของมนุษย์ ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ (spiritual and material life of man) ให้สูงขึ้นในทุกภาคของโลก
3. ความร่วมมือระหว่างวัฒนธรรมควรจะทำให้ความสำคัญแก่การศึกษาของเยาวชน ทั้งในเรื่องจริยศึกษาและพุทธิศึกษา (moral and intellectual education) เพื่อให้เกิดมิตรภาพความเข้าใจระหว่างประเทศและสันติภาพ

ต่อมา องค์การยูเนสโกได้จัดให้มีการประชุมระหว่างประเทศ ว่าด้วยนโยบายวัฒนธรรมเป็นครั้งแรก ในวันที่ 24 สิงหาคม - 2 กันยายน 2513 ณ กรุงเวนิส ประเทศอิตาลี ที่ประชุมได้พิจารณานโยบายวัฒนธรรมในบางเรื่อง และได้ตกลงในหลักการที่จะให้มีการประชุมสัมมนา ระหว่างรัฐบาลในภูมิภาคต่างๆ ของโลกทุกๆ 2 ปี เพื่อพิจารณาบทบาท ฐานะและความสำคัญ ตลอดจนปัญหาด้านวัฒนธรรมและได้จัดให้มีการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยนโยบายวัฒนธรรม ครั้งที่ 2 ที่ นครเม็กซิโกซิตี ประเทศเม็กซิโก ระหว่างวันที่ 22 กรกฎาคม ถึง วันที่ 6 สิงหาคม 2525 ในการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมได้มีมติรับรองปฏิญญานครเม็กซิโกซิตี ว่าด้วยนโยบายด้านวัฒนธรรม (Mexico City Declaration on Cultural Policies) โดยได้เน้นให้เห็นความสำคัญของมิติใหม่ทางวัฒนธรรมกับการพัฒนา และได้เสนอให้สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ได้มีมติประกาศให้ พ.ศ.2531 - 2540 เป็น ทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาทางวัฒนธรรม (World Decade for Cultural Development 1988 - 1997)

ทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาทางวัฒนธรรม ได้กำหนดวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การยอมรับมิติวัฒนธรรมในการพัฒนา (Acknowledging the Cultural Dimension Development)

2. การเสริมสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Affirming and Enriching Cultural Identities)
3. การขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม (Broadening Participation in Culture)
4. การส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ (Promotion of International Cultural Co-operation)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาเรื่อง ประเทศไทย กับศตวรรษโลกเพื่อการพัฒนาทางวัฒนธรรม ในวันที่ 22-24 มีนาคม 2532 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องบทบาทของวัฒนธรรมกับการพัฒนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมไทย ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และเพื่อร่วมกันพิจารณาแนวทางดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในระยะ 10 ปีข้างหน้า

ในการประชุมสัมมนาครั้งนี้ได้มีการประชุมกลุ่ม 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 พิจารณาเรื่องการยอมรับมิตีวัฒนธรรมในการพัฒนา กลุ่มที่ 2 พิจารณาเรื่อง การเสริมสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม กลุ่มที่ 3 พิจารณาเรื่อง การขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม กลุ่มที่ 4 พิจารณาเรื่อง การส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

ในการประชุมกลุ่มที่ 1 เรื่อง การยอมรับมิตีวัฒนธรรมในการพัฒนา ที่ประชุมได้พิจารณาปัญหาประชาชนในประเทศขาดคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม และได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหบางประการ ดังนี้

- การรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาจะต้องผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมเดิมที่เป็นพื้นฐานให้เกิดความพอดี ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมนั้น ๆ **จะต้องไม่ลืมของเก่า ไม่เมาของใหม่**
- ภาครัฐส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานยอมรับเอาวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา
- ปรับการพัฒนาโดยผสมผสานมิตีวัฒนธรรมทั้ง 3 ด้าน ให้กลมกลืนอย่างเหมาะสม มิตีวัฒนธรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ
- ควรส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมและศูนย์บริการและกิจกรรมของชุมชน และศูนย์รวมจิตใจ
- สนับสนุนให้สื่อมวลชนช่วยโฆษณาให้ลดค่านิยมในการฟุ่มเฟือยของประชาชนลง

ในการประชุมกลุ่มที่ 2 เรื่อง การเสริมสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่ประชุมได้พิจารณา ปัญหาวัฒนธรรมส่วนกลางครอบงำวัฒนธรรมท้องถิ่น และได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาบางประการ ดังนี้

- ส่งเสริมให้เข้าใจ เห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเองจนเกิดความภาคภูมิใจ รักศักดิ์ศรีในวัฒนธรรมของตนเอง
- สร้างวัฒนธรรมของครอบครัวให้เข้มแข็ง โดยให้พ่อแม่ลูกมีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น
- ปรับปรุงแผนการพัฒนาจริยธรรม ให้พระสงฆ์มีบทบาทเป็นที่พึ่งทางจิตใจของกุลบุตร กุลธิดา และชุมชนอย่างจริงจัง และเน้นคุณภาพของพระภิกษุสงฆ์

ในการประชุมกลุ่มที่ 3 เรื่อง การขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ที่ประชุมได้พิจารณาปัญหาวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมถูกทอดทิ้ง ไม่เห็นคุณค่า ขาดการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง และได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาบางประการ ดังนี้

- ให้ความรู้ในการเลือกสรรวัฒนธรรมของต่างท้องถิ่น และวัฒนธรรมต่างชาติ
- ส่งเสริมให้วัด ศาสนสถานและสถานศึกษาให้ความสำคัญเข้มแข็งจนสามารถเป็นศูนย์กลางในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรม
- ยกย่องบุคลากรทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และเผยแพร่ผลงานให้แพร่หลาย
- ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ในการประชุมกลุ่มที่ 4 เรื่อง การส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ที่ประชุมได้พิจารณาปัญหาการดำเนินงานด้านความร่วมมือของวัฒนธรรมระหว่างประเทศไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร และได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาบางประการ ดังนี้

- ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะต้องรวมกิจกรรมและโครงการความร่วมมือทางวัฒนธรรมของไทยกับต่างประเทศ ให้ประสานกันทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- จัดให้มีกองทุนวัฒนธรรมเพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมไทยกับต่างประเทศ
- ดำเนินการเผยแพร่ปลูกฝังวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ให้กับเด็กและเยาวชน ตลอดจนประชากรทั่วไป โดยรณรงค์อย่างจริงจังและต่อเนื่องให้ได้ผลชัดเจนยิ่งขึ้น

- ใหัหน่วยงานภาคเอกชน เช่น มูลนิธิและสมาคม รวมทั้งสถาบันการศึกษาให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเผยแพร่วัฒนธรรมที่ดีงามแก่ชาวต่างชาติ และสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมต่างชาติแก่ประชาชนในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- มะลิ. "วัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม". นิตยสารการประชาสงเคราะห์. ปีที่ 40 ฉบับที่ 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2540) : 11 - 16.